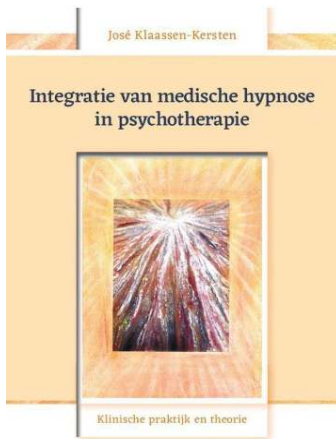

Literatuur besprekingen

José Klaassen-Kersten
Integratie van medische hypnose in psychotherapie
(Klinische praktijk en theorie)
Uitgeverij Garant 2020 pagina's 256
Prijs € 29,50 ISBN 978-90-441-370-4

Frans van der Lem

Vergeet de titel van het boek. En vergeet dat je aan het lezen bent. De bundel gaat over hypnose in het ziekenhuis. Verplaats jezelf naar de afdeling oncologie en naar de PAAZ. José is je gids. Ze is geworteld in de praktijk. Je loopt samen met haar mee op, in haar tocht door haar carrière. Door de lange gangen van de kliniek. Je komt op rustige zorgzame ziekenkamers. Bent aanwezig bij het overleg met artsen en verpleegkundigen.

José is er graag gezien. Ze luistert mee. Heeft begrip. Als haar zachte stem klinkt, heeft zij alle aandacht. Verder is het stil. Alleen al haar aanwezigheid creëert rust.

Middels afleiding en suggestie stimuleert zij patiënten om zich over pijn en angsten heen te tillen. Angsten voor prikken, injecties en chemotherapie. Zelfs verminking en de dood durven zij dan in de ogen te kijken. Zij het schoorvoetend.

Je mag met José over haar schouder meekijken. De ander recht in het gezicht. Het is een voorrecht om erbij aanwezig te zijn. De casuïstiek is illustratief en concreet. Je ziet de patiënten in levenden lijve voor je. Je kunt hen bijna ruiken. Hun pijn raakt je. Tussendoor verneem je - in de verte op de achtergrond - de woorden van José. Ze geeft uitleg over wat ze aan het doen is. Maar vertelt ook hoe ze vanuit haar eigen levensgeschiedenis zich kan verplaatsen in de persoon en de ervaringen van patiënt. Zo wordt José - als gids - zelf ook vlees en bloed.

Naast allerlei vakinhoudelijke uitleg over het toepassen van hypnose in de praktijk, onderstreept José het belang van heldere communicatie. Ze hoopt dat we ons meer bewust worden van de invloed van de afdelingssfeer en ziekenhuisentourage op het welbevinden en herstel van de patiënt. Hetzelfde geldt voor (on)bedoelde verbale en vooral non-verbale suggesties van het personeel.

Per situatie dient de zorgverlener - gebruik makend van diens professionele intuïtie - nauw aan te sluiten bij iedere afzonderlijke patiënt en diens leefwereld. Bij het werken met hypnose en suggestie, luistert dit 'invoezen' nog nauwlettender dan bij meer instrumentele zorgtaken.

De praktijkvoorbeelden van José zijn ijzersterke instrumenten om de praktijk te illustreren. De letterlijke tekst van de therapeut, in korte en heldere zinnen, laat de lezer bijna fysiek aanwezig zijn bij de behandeling van de patiënt.

De woordelijk uitgesproken tekst wordt - onderscheiden van de theoretische onderbouwing - tevens weergegeven op een andere kleur achtergrond.

Dat is aantrekkelijk. Door - met het boek in handen - als lezer de zinnen hardop en in rustig tempo voor te dragen, wordt de geschetste situatie steeds meer werkelijkheid. En leerzamer.

Het is een overzichtelijk boek. Elk hoofdstuk start met een samenvattende inleiding en vormt op zich als het ware een afgeronde bundel. De theoretische verhelderingen verlangen van de lezer dat deze al wat beter is ingevoerd in het vocabulaire van de hypnotherapeut. Doch deze abstracte toelichtingen fungeren met name als verbindingen tussen de illustratieve praktijkvoorbeelden. En die casuïstiek vormt de ruggengraat van het boek.

Voor mij fungeerde het boek vooral als opfriscursus om vaardigheden vanuit de praktijk te actualiseren en samen met bestaande kennis van basis- en specialistische hypnoseopleidingen opnieuw te integreren.

Bij herdruk, zou een aangepaste titel overwogen kunnen worden:

"Praktijkboek Hypnose in het Ziekenhuis" Verlichtende suggesties in de dagelijkse patiëntenzorg.

De terminologie 'medische hypnose' zou beperkt kunnen worden tot 'hypnose'. Aanbevelenswaardig is dan ook om de term 'psycholoog' in de tekst te vervangen door een neutrale interprofessionele functie als 'zorgverlener'. Want volgens de flaptekst is het toch vooral de bedoeling dat niet alleen psychologen, maar juist ook andere zorgprofessionals als artsen en verpleegkundigen inspiratie krijgen om met suggestie en hypnose aan de slag te gaan?

Koos Neuvel

"Nora & Co"

Zeven meisjes in een eetstoornistragedie

Uitgeverij PODIUM 2019 ISBN 978 90 5759 986 6

pagina's 299 prijs € 21,00 E-book € 9,99

Frans van der Lem

Deze aangrijpende bundel kreeg ik in mijn handen gestopt door een levenswijze vrouw. Gezien mijn achtergrond als schrijvende SPV veronderstelde zij dat het boek mij niet zou loslaten. Het klopt.

Koos Neuvel is journalist en een uitstekend schrijver. Hij had zich al eerder toegelegd op GGZproblematiek. In 2015 publiceerde hij een wetenschappelijk onderzoek met de nieuwste inzichten rondom Alzheimer. In 2014 een biografie, nadat bij zijn moeder dementie was vastgesteld. En in 2018 over de ommezwaai om grote psychiatrische inrichtingen te ontmantelen.

Ook nu blijkt hij gedegen voorwerk te hebben verricht. De impasses in de vercommercialiseerde zorg en het vastlopen in classificatiesystemen met gerelateerde behandelprotocollen (Diagnose-Behandel-Combinaties) - die elkaar vervolgens weer uitsluiten- grijpen de lezer bijna bij de keel.

Het is een sociologische documentaire over de psychiatrie. Maar het boek leest ook als een roman. Helder begrijpelijk taalgebruik. Prettige zinsconstructies. Veelal met toepasselijke beeldspraak. Een waargebeurd verhaal met veel hoofdrolspelers. De zeven meisjes in deze eetstoornistragedie worden bijna familie. Want het document is vooral ook een weergave van de problematiek vanuit de ogen - en het hart - van de familieleden. Vanuit de ouderlijke verantwoordelijkheid trachten zij zich te verplaatsen in de leefwereld van de meisjes. Maar ervaren ook de onbegrijpelijke beslissingen van behandelteams, waarbij ouders en kinderen van het kastje naar de muur worden gestuurd. Daardoor kunnen wij als hulpverleners er veel van leren. Er wordt ons hulpverleners en vooral ook beleidsmakers een spiegel voorgehouden.

Tragedie staat volgens het woordenboek synoniem met noodlotsdrama. En dat klopt ook wel. Ik ben blij dat ik het boek helemaal - en ademloos - heb uitgelezen. Want halverwege kreeg ik toch de overtuiging dat als de ziekte eenmaal wortel heeft geschoten, elke poging om de meisjes (meestal) voor een wisse dood te behoeden, een hopeloze onderneming is. De ziekte is ernstig. Maar er zijn toch ook vrouwen die redelijkerwijs hersteld zijn. En aan het eind van het boek komen ook voorstellen aan de orde om de zorgverlening te verbeteren.

Overdonderd werd ik door de gemeenschappelijke kenmerken van eetstoornis patiënten: ijzeren wilskracht, uitermate laag zelfbeeld, extreem hoog streefniveau, ontbreken van lijdensdruk en het voortdurend zichzelf met de ander blijven vergelijken. En als dat nog niet genoeg is, eenmaal opgenomen in de eetstoorniskliniek ontstaat een dodelijke groepsdruk. Wie niet ziek genoeg is, telt eigenlijk niet mee. Ik adviseer het boek dringend aan alle (aankomende) professionals in de GGZ. Het biedt relevante gezichtspunten omtrent de geschiedenis van ons vak. Relativeert onze - beperkte- rol als hulpverlener, het loslaten van onze overtuiging dat we iemand kunnen genezen, maar alleen kunnen begeleiden in dat proces. En daardoor ook onszelf beter staande kunnen houden. Benoemt het classificatiesysteem (DSM) terecht als een soort Esperanto om gemeenschappelijk taalgebruik te ontwikkelen. Het is nog steeds geen diagnostische methodiek. Voor degenen die ambiëren te (gaan) werken met eetstoornis-problematiek biedt het boek naast praktische aanknopingspunten ook ethische en morele overwegingen. Het dringt er op aan, zich te realiseren wat de problematiek met onszelf doet. Het is hoe dan ook zwaar werk dat niet iedereen eindeloos kan volhouden.

De auteur daagt beleidsmakers uit om aangaande eetstoornissen deze hulpverlening ambulant en zeer intensief uit te oefenen. Liefst in een vroeg stadium, wanneer de symptomen van deze ernstige psychische aandoening nog maar net ontluiken. Daarbij is ons stepped-care-systeem, waarbij pas zwaardere hulp wordt ingezet bij ernstiger problemen, een ziekmakend-probleem op zich. Want eenmaal beland in de eetstoorniskliniek ontstaat tussen de meisjes een extreme competitiedrang waarbij het overlijden aan een eetstoornis ervaren wordt als ultieme overwinning. Op deze doodlopende weg - waarbij het levenseinde zich vrijwel onafwendbaar aandient - wordt in de somatische zorg nog wel palliatieve begeleiding verleent. Maar als de patiënt in de GGZ 'uitbehandeld' heet, wordt door hulpverleners alleen nog wat ondernomen als de betrokken patiënt zelf om hulp vraagt en actief meewerkt. Eigenlijk dienen wij met dat laatste te beginnen. Want elke vorm van dwang werkt hier averechts.

Jozef Keulartz
*BOOM-MENSEN Over het nut en nadeel van
humanisering van de natuur*
Uitgeverij Noordboek, Oktober 2020 95 pagina's
prijs € 14,90 ISBN 97890 56156 602

Frans van der Lem

Sommige recensenten noemen de bundel een luchtig geschreven verhandeling. Maar ik vond het een pittig en gedegen relaas. Het gaat over hoe de mens in de loop der geschiedenis omgaat met de natuur. Soms vanuit politiek en geldelijk gewin de leefomgeving verkwanselt en zijn eigen graf graaft. Maar ook hoe hij zich vereenzelvigd met dieren en recentelijk - in toenemende mate - ook met planten, vooral met bomen.

Dat in voorwetenschappelijke periodes een rituele rol werd toegedicht aan machtige, omvangrijke bomen, is nog wel voorstelbaar. Ze kunnen een respectabele leeftijd bereiken, ouder dan de mens. Over generaties heen, vormen zij eerbiedwaardige herkenningspunten in het landschap. Onder hun majestueuze kruin werd door machtshebbers 'recht' gesproken. Rovers en moordenaars worden ter plaatse terechtgesteld. Alle schepselen, mensen, dieren, planten, maar ook de aarde zelf verdienen een respectvolle omgang. Meer dan nu vaak het geval is. Maar om moreel-ethische eigenschappen toe te kennen aan dieren, planten en dingen lijkt vooralsnog discutabel.

Joseph Keulartz, emeritus hoogleraar milieufilosofie, neemt geen expliciet standpunt in. Maar zet ons aan het denken, net als de utilist Peter Singer, die waarschuwt voor overbevolking, ondervoeding en uitputting van de aarde.

Uiteraard is er op verschillende stoffelijke niveaus wisselwerking tussen planten en de aardbodem onderling. Ook reageren dieren op elkaar. Doch betreffende het toekennen van een soort menselijk bewustzijn aan dieren en planten, laat Keulartz zich minder genuanceerd uit. Ronduit sceptisch is hij over het boek *Dialog met de natuur* van prinses Irene van Lippe-Biesterfeld en *Das geheime Band zwischen Mensch und Natur* van Peter Wohlleben.

In onze gedemocratiseerde westerse maatschappij neigt men dieren te idealiseren, zelfs kinderlijke hoedanigheden toe te dichten, alsof het allemaal pais en vree is. En beeldt men ze af met grote smachtende ogen en aandoenlijke ronde kopjes. Niet alleen huiskatten, maar ook grotere roofdieren.

Er blijken zelfs menselijke karakteristieken toegekend te worden aan bomen. Hetgeen sterk doet denken aan de communicatie van kleuters met hun lievelingstедdybeer. Hele gesprekken hoor je die kinderen hebben. Het helpt hen hun denken vorm te geven. Maar dat volwassenen zover gaan dat ze uit het oog verliezen dat in de natuur de sterkste overheerst, is buiten proporties. Ze ontkennen zelfs dat vogeltjes ten prooi vallen aan de kat. Hun eigen lievelingshuisdier doet zoiets niet.

Terecht heeft Keulartz het over 'verkleutering' van de natuur.